



## Koningsdrama aan de Maas

### Stokje-overdracht binnen gemeente Rotterdam

Dit jaar zwaait Fieldmanager of the Year 2010 Bernard van den Bosch van Rotterdam-Noord af. Zijn opvolger is de sportveldbeheerder van Rotterdam-Zuid, Jur van Veen. De rivier de Maas scheidt de werkgebieden, maar dat is niet de enige scheiding. Ook de werkwijzen van beide zwaargewichten verschillen fundamenteel. Door het vertrek van Van den Bosch krijgt Van Veen heel Rotterdam onder zijn hoede. 'Ik vind het spannend om mijn toko uit handen te geven,' aldus Van den Bosch.

Auteur: Santi Raats

Fieldmanager neemt plaats tussen de collega's Bernard van den Bosch en Jur van Veen. Van den Bosch gaat met de VUT, Van Veen neemt zijn werk over. Allebei geven deze twee koningen, die nu nog ieder aan hun eigen kant van de rivier regeren, hun visie op fieldmanagement.

#### Bernard van den Bosch

Bernard van den Bosch is sinds 1982 Cultuurtechnisch Beheerder Sportvelden van Rotterdam-Noord en heeft 140 velden onder zijn hoede. Hij heeft de afdeling Sportveldbeheer

in die tijd sterk geprofessionaliseerd en het machinepark mede groot gemaakt. Van den Bosch was niet tegen kunstgras, maar wel tegen de insteek om alle problemen maar op te willen lossen met kunstgras. Toen er in 2006 sprake van was dat Rotterdam haar kunstgrasonderhoud zou gaan uitbesteden, streed Van den Bosch ervoor om het onderhoud daarvan door de eigen afdeling te laten doen. Dat lukte: de afdeling bleef intact en zelf ging hij daarna direct op pad om zich te oriënteren op het gebied van kunstgrasonderhoudsmachines, te

onderzoeken aan welke normen de sportvelden moesten voldoen, en om zich te bekwamen in de onderhoudstechnieken. Van den Bosch liet een Arbo-onderzoek doen om er zeker van te zijn dat zijn medewerkers geen gezondheidsrisico's zouden lopen door dagelijks met SBR te werken. Daaruit resulteerde in een rapport waaruit blijkt dat de mensen geen gevaar lopen. De kosten werden gedragen door nog twee gemeenten en door enkele leveranciers. Het rapport is overgenomen door de branchevereniging BSNC. Hieruit volgden de werkgroepen Veilig



*Bernard van den Bosch draagt het stokje, ofwel de beluchtingspen, over aan Jur van der Veen*

werken met infill en Onderhoud kunstgras. Van den Bosch neemt deel in beide werkgroepen. Deze allround onderhoudskennis verschaft zijn afdeling respect, belangrijk voor Van den Bosch, want terwijl hij hierover vertelt, straalt hij uit al zijn poriën uit dat hij niet klein gehouden of ondergeschoffeld wenst te worden. Van den Bosch, die iedereen kent als warm en loyaal, is kennelijk een vechter als het erop aankomt. Ook is hij een prototype van een pater familias, die zorgt voor zijn mensen en alle verantwoordelijkheid wenst te dragen, zodat hij

zeker weet dat het goed komt. De computer staat bij Van den Bosch niet op het bureau, maar op een klein tafeltje achter zijn werkplek. Hij moet zijn stoel helemaal draaien om erbij te kunnen. 'De computer is bijzaak. De velden en mijn mensen zien is hoofdzaak,' zo verklaart Van den Bosch dat.

#### **Jur van Veen**

Tegenover hem aan tafel zit Jur van Veen. Van Veen is iedere woensdag bij Bernard op kantoor om de zaken in Rotterdam-Noord te

leren kennen. Van den Bosch draagt op deze dagen geleidelijk het noordelijke stokje aan hem over. Van Veen zit er ongedwongen bij en kijkt rustig de kat uit de boom. Hij is anders dan Van den Bosch: Van Veen heeft het hart niet op de tong, maar denkt weloverwogen na over wat hij zegt en over hoe hij de woorden uit zijn mond wil laten komen. Hij geeft Van den Bosch uitgebreid de ruimte om zijn zegje te doen. 'Ik heb respect voor zijn staat van dienst', zoiets laat hij merken. Pas als Fieldmanager doorvraagt over zijn werkwijze in Rotterdam-Zuid, blijkt dat



Jur van Veen



Bernard van den Bosch

hij een totaal andere visie op sportveldbeheer heeft dan zijn collega in Noord. Dat zorgt ervoor dat de overdracht, die toch al spannend moet zijn voor een afzwaaiend persoon die veel verantwoordelijkheid droeg, extra beladen wordt.

## "Bernard: 'De computer is bijzaak'"

In 1978 kwam Van Veen bij de gemeente Schiedam in dienst. Daar werkte hij zich na de middelbare tuinbouwschool in ruim 23 jaar op van tuinman en opzichter tot manager Buitensportaccommodaties gedurende vijf jaar bij de gemeente Gouda. Weg- en waterbouw studeerde hij in de avonduren. Van Veen is sinds 2005 werkzaam bij Rotterdam en als Cultuurtechnisch Beheerder Sportterreinen beheert hij 120 velden. Hij nam direct stelling met Van den Bosch tegen het uitbesteden van onderhoudstaken. Credo was: 'wij doen het zelf'. Ook was hij het direct eens met Van den Bosch' standpunt over kunstgras. 'Onze taak is het om sportgelegenheid te faciliteren. Dat kan met zowel kunst- als natuurgras, niet per se met het een of het ander,' illustreert Van Veen. Van Veen hielp van meet af aan met het voorbereiden van de onderhoudsafdeling op kunstgrasonderhoud. Hij bezocht samen met Van den Bosch de leveranciers van machines. 'Die waren er nog niet veel. Maar ook nu loopt de onderhoudsindustrie nog achter bij de aanlegindustrie, want er is niet veel te krijgen. Ik zou graag meer willen samenwerken met de aannemer of met de leveranciers om de machines die er zijn, te

verbeteren en te ontwikkelen. Ik sta voor hen open.'

### Visie op onderhoud en machines

Het is alsof er een eerste barst naar buiten komt uit een kopje dat van buitenaf gaaf leek en onvermijdelijk verder zal doorscheuren tijdens het gesprek: Van den Bosch geeft aan dat hij het daar totaal niet mee eens is. 'Je moet eerst zelf door onderzoek weten hoe je een kunstgrasmat moet schoonmaken. Dat moet je je niet door leveranciers laten vertellen die bij je langskomen. Zodra je een visie hebt ontwikkeld, maak je een keuze voor een machine die het beste past bij wat je wilt. En iedereen doet zijn onderhoud anders. Dus iedereen zou in principe verschillende machines kiezen. In ons geval was dat een Vertitop voor de kunstgrasreiniging.' Van Veen probeert er even tussen te komen, maar dat lukt niet. 'Ik zit niet te wachten op leveranciers. Dan kan er iemand langskomen voor de verkoop van een machine met een of andere dure Engelse naam en met het argument dat hij het veld losmaakt, maar omdat wij een goed onderhoudsregime hebben, volstaat de machine die wij hebben prima.'

## "Het Rotterdamse credo over onderhoud is 'wij doen het zelf'"

Van Veen onderbouwt alsnog zijn stelling. 'Ik ben een voorstander van samenwerken tussen de praktijk en de leverancier om producten

te verbeteren. Daar is de praktijk bij gebaat. Op het moment gebeurt dat nog te weinig en zijn de producten veel te uiteenlopend omdat de leverancier te weinig contact heeft met de praktijk.'

## "Bernard: 'Machines moeten op specifieke onderhoudsregimes geënt zijn'"

Van den Bosch ziet daar geen oplossing in. Hij gaat niet uit van een ultiem, algemeen onderhoudsregime, maar vindt dat iedere fieldmanager een eigen onderhoudsregime kan ontwikkelen en dat daar verschillende machines bij horen. Bovendien is hij van mening dat de huidige machines prima voldoen en dat de machines niet verder ontwikkeld hoeven te worden. 'Leveranciers zullen altijd machines maken die globaal overal goed zullen werken. Maar een fieldmanager heeft machines nodig die specifiek op zijn onderhoudsregime geënt zijn. Die machines zijn er. Voor ieder is er wat wils. Maar we moeten van een machine niet vragen dat hij op elke situatie van toepassing is, want dat is onmogelijk.'

### Karakter

Fieldmanager vraagt aan Jur van Veen of hij ook zo uitgesproken is als Bernard van den Bosch.

## Jur: "Fieldmanagers moeten samen met de leverancier machines doorontwikkelen"

'Ja, want dat is typisch Rotterdams, recht voor zijn raap zijn,' probeert Van Veen een brug te bouwen. Van den Bosch breekt die direct weer af en geeft aan dat hij geen Rotterdammer genoemd wil worden omdat hij dat niet wil zijn. Het recalcitrante in Bernard van den Bosch snapt Fieldmanager wel. Dit gesprek gaat over de overdracht van iemands levenswerk. Wat als dat na je vertrek instort? Of als de hele koers die je hebt uitgezet, ineens radicaal wijzigt? Degene die het stokje overneemt, blijft rustig. Hij oogt alsof hij begrijpt hoe moeilijk het is voor Van den Bosch, maar praat verder. 'Ik was vroeger impulsief, maar dat werkte tegen me. Ik was te goed van vertrouwen, maar liet vaak over me heen lopen. Ik probeer van nature iets te bereiken via een omweg, omdat ik probeer om mensen niet tegen me in het harnas te jagen. Ik probeer mensen op een aardige manier voor

me te winnen.' Kan hij naar boven toe, in de richting van de beleidsmakers, net zoveel respect afdwingen als naar zijn ploeg? De tactiek van met de vuist op tafel slaan van Van den Bosch heeft namelijk wel vruchten afgeworpen in de strijd om het behoud van de onderhoudsafdeling, iets waar ook Van Veen de vruchten van heeft kunnen plukken. Ook kan Van den Bosch rekenen op sympathie van zijn omgeving door zijn eerlijkheid en recht-door-zeementaliteit. Van Veen zegt dat hij zijn budget en afdeling met hand en tand zal verdedigen in de richting van de politiek en beleidsmakers, maar zijn uitleg komt er feitelijk op neer dat hij meer een man is van concessies: 'Ik zal niet met de vuist op tafel slaan, maar op zoek gaan naar een tussenoplossing. Ik weet heel goed dat concessies zoeken een valkuil kan zijn en dat je moet oppassen dat men geen loopje met je neemt.'

### Managementstijl

Hoe meer de twee mannen uitleggen over hun werkstijl, hoe meer blijkt dat beiden feitelijk elkaars tegenpolen zijn. Zo hanteren ze ieder een totaal andere managementstijl. Van den Bosch zet de koers uit en controleert die tot op

detailniveau: 'Ik rijd iedere dag naar de velden om een praatje te maken met mijn mensen of met de vereniging en te zien of alles goed gaat of om te kijken wat beter kan. Ik ruik het gras, houdt persoonlijk contact en weet wat er speelt in mijn eigen gebied.' Van Veen geeft zijn mensen eigen verantwoordelijkheid en komt niet zo vaak naar de velden. In tegenstelling tot Van den Bosch is Van Veen wél fan van de computer. 'Aansturen en managen gaat een stuk beter met behulp van de computer. Dat is van mijn manier van aansturen.'

Van Veen is een typische manager, zo legt hij uit: 'Ik streef ernaar om de mensen meer zelfstandigheid te geven, waarbij hun eigen inzicht een voorname rol kan spelen. Ik stuur alleen bij als het fout gaat.' En team Rotterdam-Zuid is hem trouw. 'Mijn manier van leidinggeven wordt gewaardeerd door mijn ploeg. Ik heb het doel om met het sportbeheer in Rotterdam in de richting van een zelfsturende organisatie te gaan.'



**ROODEN**  
LANDSCAPE SOLUTIONS

Topcondities creëren  
topprestaties

SPORT

WWW.ROODEN.NL



## Wat zijn volgens Jur van der Veen goede innovaties?

Jur van der Veen: 'Dat iedereen open moet staan voor innovatieve ideeën. Met onze grote hoeveelheid velden is dat natuurlijk makkelijk gezegd, want met zoveel velden zit er natuurlijk nog enige rek in het onderhoud. Een goed voorbeeld van een innovatief idee is de ontwikkeling van de Xtragrassvelden. In Rotterdam-Noord liggen er drie. Verderop in deze editie van Fieldmanager staat daar meer over.'



### Kokoslavamengsel

'Via Arno van Westhoven van CAV Agrotheek ben ik in contact gekomen met het sportveldensubstraat van Legro (in de volksmond: het kokoslavamengsel). Ons team heeft op een proefveldje in Noord-Holland van CAV Agrotheek gezien wat verschillende van deze mengsels voor een invloed hebben op de hardheid van een veld, de waterdoorlatendheid en de wortelgroestimulering. Dit substraat heeft een grootte van 0-1; dat wil zeggen dat de 1 staat voor 1000 mu. Als je het substraat met de gemalen kokos ziet, dan zou je verwachten dat het verdicht, maar niets is minder waar. Als je een handvol oppakt en je hand dichtknijpt, valt het daarna weer als los zand uit elkaar. Hierdoor mag je dus verwachten dat als je dit toepast, de hardheid van een veld zal afnemen. Daarom hebben we een Grassmaster-veld, dat na verloop van tijd harder dreigt te worden, afgestrooid met 120 ton. Vervolgens hebben we het veld gevertidraind met een vertidrain, voorzien van conische pennen, en hebben we het mengsel erin geborsteld. Vooraf hebben we de indringingsweerstand gemeten met een penetrometer en constateerden we dat de wijzer naar 800 uitsloeg. Na vier weken was dit 400. En als je nu gaat kijken, na ruim een jaar, dan zien we dat er veel meer gras op het veld staat dan we gewend waren! Omdat de verdichting/indringing weer iets is toegenomen, ga ik het veld in de zomer

wederom instrooien met het mengsel, zodat er ook een beter verspreiding ontstaat van de vertidraingaten. Bij de vereniging (SC Feijenoord, amateurafdeling) is men zeer tevreden en wel zodanig, dat we ditzelfde procedé op hun hoofdveld gaan toepassen in de eerste week van juni. Dus, het heeft een voedende werking, maar ook een drainerende werking. Soms, als het 's zomers erg droog is, zie je in sportvelden gele banen op de plaatsen waar de drainage is aangebracht. Dat komt juist door het drainagezand, waar het dan droog is en arm, zonder voedingsstoffen. Dat zul je met dit mengsel al niet meer zien. De beworteling van het gras is veel beter en dieper, waardoor het veld minder beschadigd zal worden, door een verbeterde grasmat die ook stevig aanwezig blijft. Dus op termijn moeten de onderhoudskosten verlagen. Ik zie wel voordelen, al zal zich moeten uitwijzen of dit systeem werkt en dat kan alleen maar als je het toepast. Ook hebben we een veld (v Transvalia aan de Charloise Lagedijk in Rotterdam) gerenoveerd vorig jaar en normaal gaat daar een paar honderd kuub zand op en dat hebben we deze keer achterwege gelaten door alleen het sportveldensubstraat toe te passen. We moeten volgen hoe dit veld zich ontwikkelt.



### Biomass Sugar

Via Martin Heemskerck van ASC hoorde ik over Biomass Sugar. We hadden te maken met een veld dat enige jaren geleden gerenoveerd was en daardoor een schrale opbouw had, waardoor het gras niet goed wilde groeien. Via Martin hebben we dit procedé toegepast als biologische bodemverbeteraar. We hebben dit tweeënhalve jaar geleden in oktober en november toegepast en zien nu dat het veld sterk is verbeterd: het gras is weerbaarder geworden en sterker. Nu, in maart, na een strenge winter, zitten er nauwelijks beschadigingen op. Tevens heeft dit product een bijwerking, namelijk dat bepaalde insecten worden verdreven. Ook dat heeft in ons voordeel gewerkt. Ik laat een stuk of vijf velden gedurende vijf jaar controleren door HLB Laboratorium in Wijster (Egbert Schepel) om te zien of dit ook op langere termijn effect heeft. Een van deze velden betreft een Grassmaster-veld. Hier spuiten we Biomass Sugar op de helft van het veld en op de andere helft niet en bekijken we of de ondergrond zich verbetert. Ook hiervan hebben we bemoedigende resultaten.



### Vloeibare meststoffen

Een andere innovatie, al verdient dat het woord niet helemaal, is het gebruik van vloeibare meststoffen. Dat hebben we vorig jaar geprobeerd, maar kan ik nu niet meer betalen. Dat is veel milieuvriendelijker en werkt sneller voor opname door de grasplant, want je spuit dat op het grasblad en het wordt dus direct door de plant opgenomen. Uitspoeling is er nauwelijks en je kunt bij problemen heel snel ingrijpen. Je ziet de werking soms al binnen een dag.'